

закладів, наглядові ради вищих навчальних закладів, як відкриті системи, що активно взаємодіють з освітнім середовищем. Проте не можна говорити про високу ефективність діяльності цих органів та дієвий вплив на прийняття та реалізацію управлінських рішень в сфері вищої освіти. Їм часто бракує системності у роботі, чіткості у взаємодії з державними органами управління, підкріплення діяльності відповідною правовою базою, яка б визначала механізм реалізації прийнятих рішень та рекомендацій. Інститути державно-громадського управління вищою освітою переважно не мають реального впливу на найважливіші рішення з питань основної і перспективної діяльності вищої школи, займаються розв'язанням другорядних проблем. Також не посіли належного місця у системі державного управління вищої освіти громадські органи створені при МОН України, Ради ректорів та Асоціації вищих навчальних закладів України. Спілка ректорів вищих навчальних закладів України не має дієвих механізмів взаємодії з Міністерством освіти і науки, можливості впливу на його рішення, хоча подібні інститути в країнах розвиненої демократії, наприклад, відіграють важливу роль у здійсненні управління системами вищої школи, маючи навіть право вето з окремих питань.

Особливістю в організації інститутів державно-громадського управління, яка відбивається на їх статусі, є те, що їх переважно створюють органи влади, а не саме суспільство, інтереси якого мають враховуватися під час формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти. Такі структури, створені при Міністерстві освіти і науки, або за ініціативою інших органів влади мають формальний характер. Потрібно відмовитися від відомчого підходу до формування таких організацій, затвердження їх складу органами державної влади самостійно, а не зацікавленими громадськими організаціями. Слід забезпечити участь у них по-справжньому незалежних експертів та представників професійних освітніх об'єднань. Проте на сучасному етапі слід констатувати, що функціонування громадських консультативних утворень ґрунтується на керованому форматі взаємодії з органами влади.

На сьогодні система державного управління вищою освітою залишається достатньо централізованою. Існує необхідність формування державно-громадської моделі управління, що базується на рівноправності особистості, суспільства і держави.

В.В. Захаров, канд. юрид. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

ПРАВОВА ОСВІТА ЯК ГОЛОВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Під правовою культурою звичайно розуміють систему духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права. Вона є складовою загальної культури і охоплює всю сукупність найважливіших цінностних компонентів правової реальності в її розвитку: право, правосвідомість, правовідносини, правопорядок, нормотворча, правозастосовна та інша правова діяльність.

Правова культура виступає однією з категорій загальнолюдських цінностей, є невід'ємним компонентом правової держави.

Суб'єктами правової культури є особа і суспільство, які знаходяться у взаємному зв'язку. Правова культура особи виражається в трьох її головних вимірах: правових, культурних орієнтаціях, діяльності по її реалізації, результатах реалізації цих орієнтацій. Перший із зазначених вимірів передбачає освоєння особою знань, умінь та навичок користування правом. Другий – творчу діяльність особи у правовій сфері, в процесі якої вона набуває або розвиває свої правові знання, вміння та навички. Третій вимір виражає внутрішній потенціал правової культури.

В аспекті логічної структури правова культура являє собою суму об'єктивних за своїм змістом знань про державу і право. За глибиною цих знань виділяють звичайний і професійний, тобто спеціальний, рівні правової культури. Перший з них обмежується загальними знаннями людей про правові явища. Другий – формується у осіб, які спеціально займаються правовою діяльністю: юристів, науковців і практиків, яким властиві глибші юридичні знання.

Формування правової держави передбачає підвищення правової культури громадян і суспільства в цілому. Органічним засобом для цього є розвиток правової освіти і правового виховання населення, належне забезпечення його інформацією про чинне законодавство і практику його застосування, боротьба з правовим нігілізмом, видання юридичної літератури, в тому числі популярної, коментарів чинного законодавства, розширення правознавчих наукових досліджень.

Таким чином, правова освіта – це один із головних елементів формування правової культури і правової свідомості населення.

Правова культура є складовою системи освіти в цілому, і органічно пов'язана з правовим вихованням. Вона становить комплекс державних та інших заходів, спрямованих на досягнення мети правової освіти.

У сучасний період правова освіта здійснюється на основі національної програми правової освіти населення.

Програма передбачає створення необхідних умов для набуття всіма верствами населення правових знань і навичок та їх застосуванні, забезпеченні доступу громадян до джерел правової інформації, а також

визначає основні напрямки правоосвітньої діяльності та першочергові заходи щодо їх реалізації.

Набуття громадянами України необхідного мінімуму правових знань забезпечується розгалуженою мережею загальних та спеціалізованих навчально-виховних закладів, широким інформуванням ЗМІ та культурою освітніх установ.

Правова освіта має здійснюватись в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах. З метою координації і методичного забезпечення правової освіти створено Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення, яка є постійним дорадчим органом при Мініюсті України.

Наразі особливого значення набуває правова освіта в галузі господарського права як галузі права, якою регулюються відносини в сфері організації та здійснення господарчої діяльності, що пов'язана з виготовленням та реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг для задоволення потреб окремих споживачів та суспільних потреб, Нормативною основою господарчого права є господарче законодавство, основні джерела якого – Конституція України, господарський кодекс України, господарський процесуальний кодекс України про антимонопольну, біржову, банківську діяльність та ін.

Господарське право є навчальною дисципліною, яку вивчають в юридичних та економічних навчальних закладах. Предмет цієї навчальної дисципліни цілком або частково збігається з предметом однойменної наукової дисципліни. У деяких навчальних закладах вивчення господарського права здійснюється шляхом викладання низки спеціальних курсів.

Такий підхід був би доречним, враховуючи підготовку спеціалістів сфери економіки, фінансів, менеджменту, харчування та торгівлі, що дозволило б врахувати специфіку діяльності майбутніх спеціалістів.

Таким чином, важливість правової освіти в підготовці майбутніх спеціалістів має велике значення, особливо в період подальшого розвитку та вдосконалення господарських правовідносин.